

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра методології та методів соціологічних досліджень

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

Факультет
соціології

« 31 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія дослідження соціальних нерівностей

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень магістр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2024/2025
Семестр 1
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладачі: Юрій Савельєв

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник(и):

Ольга Куценко, доктор соц. наук, професор, професор кафедри соціальних структур та соціальних відносин;

Юрій Савельєв, доктор соц. наук, к. філос. наук, доцент, професор кафедри методології та методів соціологічних досліджень

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри методології та методів соціологічних досліджень

Микола Сидоров
(підпис)

Протокол № 14 від « 25 » вересня 2024 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від « 31 » серпня 2024 року № 7

Голова науково-методичної комісії Тетяна Червінська
(підпис)

КИЇВ – 2024

1. Мета дисципліни – систематизувати та поглибити знання студентів про системні прояви та причини соціальної нерівності в сучасних суспільствах і сформувати вміння використовувати провідні методологічні підходи дослідження структурних нерівностей, їх причин та наслідків.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати основи теорії соціальної структури і стратифікації
2. Знати принципи проведення емпіричного соціологічного дослідження та методи збору та аналізу соціологічних даних
3. Володіти навичками роботи з англomовною науковою літературою

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна «Методологія дослідження соціальних нерівностей» спрямована на засвоєння студентами провідних методологічних підходів дослідження нерівностей, їх причин та наслідків у сучасному суспільстві. Студенти повинні навчитись визначати специфіку соціологічного розуміння нерівності, використовувати методи вимірювання соціальних нерівностей та здійснювати аналіз класової, економічної, гендерної, національної нерівності, а також нерівності освіти, якості життя і здоров'я в емпіричному соціологічному дослідженні. Важливою складовою є знайомство із засобами соціологічної ідентифікації та вимірювання комплексних (багатомірних) соціальних нерівностей засобами багатокритеріального, інтерсекціонального та класового аналізу. Опанування дисципліни допоможе студентам навчитись обирати теоретичні та методологічні підходи для оцінки суцільних нерівностей, будувати криву Лоренці та обчислювати такі показники нерівності як дисперсія між децилями, співвідношення нижніх та верхніх часток популяції, коефіцієнт Джині та індекс П'єтра. Вивчення дисципліни супроводжується індивідуальними та командними дослідницькими завданнями з аналізу сучасних різноманітних проявів соціальної нерівності.

4. Завдання (навчальні цілі):

1. Засвоєння знань і формування розуміння щодо системних проявів соціальних нерівностей, їх причин і соціальних наслідків.
2. Засвоєння знань щодо можливостей різних методологічних підходів та методів дослідження структурних комплексних соціальних нерівностей з різними одиницями аналізу
3. Формування вмінь обирати методологічні підходи та планувати емпіричне дослідження соціальних нерівностей, обґрунтовувати логіку та достовірність результатів дослідження
4. Формування вмінь аналізу емпіричних даних для оцінки соціальних нерівностей, зокрема, обчислювати та інтерпретувати коефіцієнт Джині, індекс П'єтра та інші показники нерівності

Вивчення дисципліни сприяє формуванню таких **компетентностей**:

- ЗК04. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.
- СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.
- СК03. Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	Системні прояви та причини соціальної нерівності в сучасних суспільствах	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичні завдання, контрольна робота, іспит	25
1.2	Методологічні засади та методи дослідження структурних комплексних соціальних нерівностей	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичні завдання, контрольна робота, іспит	25

2.1	Планувати емпіричне дослідження соціальних нерівностей, обґрунтовувати вибір дослідницької методології та методів дослідження комплексних структурних нерівностей з різними одиницями аналізу	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичні завдання, контрольна робота, іспит	25
2.2	Проводити аналіз емпіричних даних для оцінки соціальних нерівностей, обчислювати та інтерпретувати показники нерівності	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	практичні завдання, контрольна робота, іспит	25

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	2.1	2.2
Програмні результати навчання (назва)				
ПРН01. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології		+	+	+
ПРН02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки	+	+		+
ПРН06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями	+		+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- **семестрове оцінювання:**

1. КР 1 - індивідуальні письмові практичні завдання з тем 1-5, ПН 1.1, ПН 1.2, ПН 2.1, ПН 2.2 = **30 балів/18 балів**
2. КР 2 - командний дослідницький проект з розробки та застосування методик оцінки нерівності (звіт та презентація результатів аналізу) з тем 1-5 ПН 1.1, ПН 1.2, ПН 2.1, ПН 2.2 = **30 балів/18 балів**

- **підсумкове оцінювання:** Існум (письмові творчі завдання з тем 1-5) ПН1.1, ПН1.2, ПН 2.1, ПН2.2 = **40 балів/24 бали**

- **умови допуску до підсумкового оцінювання:** Студент допускається до іспиту за умови успішної роботи протягом семестру з результатом семестрового оцінювання **36 балів і вище** (не нижче 60% максимальної оцінки), у тому числі, виконання не нижче порогового рівня позитивної оцінки **обов'язкових двох контрольних робіт**, які подаються у письмовому вигляді та в електронній формі не пізніше встановленого терміну, передбаченого тематичним планом.

7.2 Організація оцінювання:

1. КР 1 - індивідуальні письмові практичні завдання з тем 1-5, подається у письмовому вигляді та в електронній формі до встановленого терміну – після теми 5.
2. КР 2 - командний дослідницький проект з розробки та застосування методик оцінки нерівності (звіт та презентація результатів аналізу) з тем 1-5 подається у письмовому вигляді та в електронній формі до встановленого терміну, презентації проводяться на практичному занятті – після теми 5.

Порушення вимог до виконання завдань, умов і термінів подання КР є підставою для зниження оцінки або незадовільної оцінки. Роботи, які містять плагіат або інші порушення академічної доброчесності отримують незадовільну оцінку.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

Номер і назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1. Методологічні засади дослідження нерівностей в соціології	4	2	10
2. Виміри соціальних нерівностей	4	2	10
3. Порівняння класових схем аналізу нерівностей		4	10
4. Методи вимірювання соціальних нерівностей	4	4	10
5. Аналіз за окремими сферами та багатовимірний аналіз нерівності в емпіричному соціологічному дослідженні	6	4	10
<i>Контрольна робота 1 (індивідуальні письмові практичні завдання)</i>			12
<i>Контрольна робота 2 (командний дослідницький проект з розробки та застосування методики оцінки нерівності, звіт та презентація)</i>		4	20
ВСЬОГО	18	20	82

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **18 год.**

Семінари - **20 год.**

Самостійна робота - **82 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна: (Базова)

1. Anthony Giddens, Mitchell Duneier, Richard Appelbaum. Introduction to Sociology. Eleventh Edition. New York, 2018. p. 228-275. (П'яте видання: Режим доступу до ресурсу: <https://sociology.knu.ua/uk/library/introduction-sociology-anthony-giddens-mitchell-duneier-richard-appelbaum-5th-ed>)
2. Harnois Catherine. Analyzing inequalities: An introduction to race, class, gender, and sexuality using the General Social Survey. Sage Publications, 2018.
3. Poverty and Inequality Platform Methodology Handbook. World bank, 2022. Режим доступу до ресурсу: <https://datanalytics.worldbank.org/PIP-Methodology/>
4. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. К., 2019.
5. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах. К., 2018. С. 74-184.

Додаткова:

1. Cowell Frank. Measurement of Inequality. London School of Economics and Political Science, 1998. Режим доступу до ресурсу: http://eprints.lse.ac.uk/2084/1/Measurement_of_Inequality.pdf
2. Goran Therborn. The Killing Fields of Inequality. Polity Press, 2013. p. 37-67.
3. HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. United Nations Development Programme, New York, 2019. Режим доступу до ресурсу: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr2019pdf.pdf>
4. Multidimensional Inequality Monitoring Framework. London School of Economics and Political Science, 2018. Режим доступу до ресурсу: <https://sticerd.lse.ac.uk/inequality/the-framework/media/mif-framework.pdf>
5. World Inequality Report 2022. World Inequality Lab, 2022. Режим доступу до ресурсу: <https://wir2022.wid.world/>
6. Коваліско Н.В. Стратифікаційний аналіз сучасного суспільства. Навчальний посібник. Львів, 2012.

7. Коваліско Н.В. Основи соціальної стратифікації. Навчальний посібник. Львів, 2009.
8. Коваліско Н., Макеєв С. Економіка і соціологія нерівності: емпіричні свідчення глобальних тенденцій. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2018 (3): 5-24.
9. Куценко О. Соціальні класи: соціологічні інтерпретації і підходи до вивчення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. 2014(1):69-75.
10. Підходи до класового аналізу / за ред. Е.О. Райта. К., 2019.
11. Райт Е.О. Засади неомарксистського класового аналізу. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2019 (1): 9-31.
12. Савельєв Ю.Б. Багатомірність сучасності: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку. Монографія. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. С. 111-163.

10. Додаткові ресурси:

1. EU Multidimensional Inequality Monitoring Framework. – Режим доступу до ресурсу: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/multidimensional-inequality>
2. United Nations Development Programme HUMAN DEVELOPMENT REPORT – Режим доступу до ресурсу: <https://hdr.undp.org>
3. World Inequality Report 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://wir2022.wid.world/>
4. Національний банк соціологічних даних. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukraine.survey-archive.com/>
5. GSS. The General Social Survey – Режим доступу до ресурсу: <https://gss.norc.org/>
6. European Social Survey: ESS Data. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.europeansocialsurvey.org/data/>
7. EVS (2020) European Values Study: Ukraine. Date(s) of Data Collection: 02.11.2020 - 23.11.2020. GESIS Data Archive, Cologne. ZA7539 Data file Version 1.0.0. <https://doi.org/10.4232/1.13714> – Режим доступу до ресурсу: <http://zcat.gesis.org>
8. Haerpfer C. et al. (2020) Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). World Values Survey: Round Seven – Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. <https://doi.org/10.14281/18241.1>. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.worldvaluessurvey.org>